

Ελένη Αντωνίου, Σιέφεις, προτάσεις για την εκπαίδευση των Τσιγγανοπαίδων στο νομό Μαγνησίας

Στην περιοχή της Μαγνησίας μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του '60 δεν υπήρχαν μόνιμα εγκατεστημένοι Τσιγγάνοι, αλλά περαστικοί, οι οποίοι συνήθως έστηναν πρόχειρο καταυλισμό έξω από την πόλη. Έτσι, απόφευγαν συστηματικά τις ρήξεις με τις αρχές και τους ντόπιους κατοίκους. Μετά τα τέλη της δεκαετίας του '60, όμως, κάποιοι αγόρασαν δική τους γη στην περιοχή Αλιβέρι Ν. Ιωνίας και έχτισαν τα πρώτα αυθαίρετα σπίτια, με αποτέλεσμα η περιοχή αυτή να γίνει ο μόνιμος χώρος υποδοχής και εγκατάστασης Τσιγγάνων, ικανοποιώντας και την ανάγκη συσπείρωσης τους. Η λαϊκή αγορά του Βόλου αποτέλεσε, επίσης, πόλο έλξης για άλλους Τσιγγάνους εκτός Θεσσαλίας (από Αμαλιάδα και Χαλκίδα), οι οποίοι εγκαταστάθηκαν σε φθηνές οικιστικές περιοχές της πόλης (πρόκειται για τα Προσφυγικά της Ν. Ιωνίας). Το 1990 μια ομάδα 50 περίπου οικογενειών από την Χαλκίδα εγκαταστάθηκε στην περιοχή Νεάπολης Βόλου.

Έτσι, στην περιοχή του πολεοδομικού συγκροτήματος βρίσκονται σήμερα τέσσερις κοινότητες Τσιγγάνων: (α) Αγία Παρασκευή Βόλου, (β) Αλιβέρι Ν. Ιωνίας, (γ) Προσφυγικά Ν. Ιωνίας και (δ) Νεάπολη Βόλου. Αυτές οι κοινότητες διατηρούν μεταξύ τους ελάχιστες ως και εχθρικές σχέσεις.

Πιο συγκεκριμένα, στην Αγία Παρασκευή Βόλου ζουν περίπου 300 άτομα, τα οποία ασχολούνται με το λιαν εμπόριο, ενώ τελευταία υπάρχουν και κάποιοι που διατηρούν καταστήματα με αντίκες, καφενεία κλπ. Τα παιδιά τους φοιτούν στο 17^ο Δημοτικό σχολείο Βόλου.

Ο μεγαλύτερος πληθυσμός των Τσιγγάνων της περιοχής κατοικεί στο Αλιβέτι Ν. Ιωνίας. Υπολογίζονται σε 300 άτομα μόνιμα εγκαταστημένα και 700-1200 διερχόμενα, πολλά από τα οποία διαθέτουν σπίτια, αλλά λόγω της επαγγελματικής τους ενασχόλησης εγκαταλείπουν για μικρό ή μεγαλύτερο διάστημα την περιοχή. Τα παιδιά τους φοιτούν στο 10^ο Δημοτικό σχολείο Ν.

Ιωνίας, πρώην 37^ο Δημοτικό σχολείο Βόλου.

Στα Προσφυγικά Ν. Ιωνίας εγκαταστάθηκαν σε σπίτια τσιγγάνοι έμποροι λαϊκής, οι οποίοι ήρθαν στο Βόλο από την περιοχή της Αμαλιάδας κυρίως, αλλά και από τη Χαλκίδα. Τα σπίτια αυτά τα νοίκιασαν από πρόσφυγες, οι οποίοι τα εγκατέλειψαν λόγω ανόδου του βιοτικού τους επιπέδου. Ο αριθμός τους δεν μπορεί να προσδιοριστεί, και επειδή ζουν ανάμεσα σε μη Τσιγγάνους κατοίκους της περιοχής, αλλά και επειδή και οι ίδιοι δεν επιδίωξαν να ενταχθούν και να καταγραφούν ως δημότες. Θεωρούν την παραμονή τους προσωρινή, όσο, δηλαδή, έχει δουλειά στις λαϊκές, και είναι εγγεγραμμένοι δημότες Αμαλιάδας. Τα παιδιά τους φοιτούν στο 1^ο Δημοτικό Σχολείο Ν. Ιωνίας (πρώην 7^ο Δημοτικό Σχολείο Βόλου) και στο 2^ο Δημοτικό Σχολείο Ν. Ιωνίας (πρώην 8^ο Δημοτικό Σχολείο Βόλου).

Τέλος, Τσιγγάνοι εγκαταστάθηκαν στη Νεάπολη Βόλου το 1990, όπως ήδη είπαμε. Ο οικισμός τους αποτελείται από 50 οικογένειες που ήρθαν από την Χαλκίδα και ασχολούνται κυρίως με την ανθοκομία. Κανένας τους δεν είναι εγγεγραμμένος κάτοικος σε κάποιο δήμο του πολεοδομικού συγκροτήματος και ζουν σε παραπήγματα κάτω από άθλιες συνθήκες. Τα παιδιά τους φοιτούν στο 23^ο Δημοτικό Σχολείο Βόλου.

Στη συνέχεια θα σας αναφέρω επιγραμματικά ποιες δραστηριότητες έλαβαν χώρα στην περιοχή της Μαγνησίας στα πλαίσια υλοποίησης του Προγράμματός μας το έτος 2000:

► Υπήρχε συνεχής παρακολούθηση της φοίτησης των παιδιών τσιγγάνικης προέλευσης με επισκέψεις που πραγματοποιούσα σε τακτά χρονικά διαστήματα στα σχολεία όπου αυτά τα παιδιά φοιτούν.

► Μοιράστηκε δείγμα εκπαιδευτικού υλικού του Προγράμματος.

► Κατά την περίοδο των εγγραφών τον Ιούνιο επισκέφτηκα τους οικισμούς των Τσιγγάνων, ενημερώνοντας και παροτρύνοντάς τους να γράφουν τα παιδιά τους έγκαιρα στο σχολείο.

► Συνεργάστηκα με τον ΔΟΚΠΥ Ν. Ιωνίας και το γραφείο Ρομ.

- ▶ Υποστήριζα τη δημιουργία 2 τμημάτων υποδοχής τσιγγάνων μαθητών στο 10^ο Δημοτικό Σχολείο Ν. Ιωνίας, το οποίο και θεωρούσα επιτακτική ανάγκη.
- ▶ Αρθρογράφησα στον τοπικό τύπο για θέματα που αφορούν τους Τσιγγάνους και κυρίως την εκπαίδευσή τους.

Στο νομό Μαγνησίας και πιο συγκεκριμένα στην περιοχή Αλιβερίου υλοποιήθηκαν κατά το έτος 2000 προγράμματα από τον ΔΟΚΠΥ Ν. Ιωνίας, μέσα από τα οποία έγιναν σημαντικές παρεμβάσεις για τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των Τσιγγάνων, την υγεία και την εκπαίδευσή τους. Ειδικότερα, τα παιδιά του οικισμού εμβολιάστηκαν και παρακολουθούνται από γιατρούς συστηματικά. Επίσης, παρέχεται ιατρική φροντίδα και δωρεάν εξετάσεις σε ενήλικες τσιγγάνους, ενώ μέσω του γραφείου Ρομ τους παρέχεται στήριξη σε διάφορα θέματα που τους απασχολούν.

Παρότι ο αριθμός των παιδιών τσιγγάνικης προέλευσης που είναι εγγεγραμμένα στο σχολείο δεν αυξήθηκε ιδιαίτερα από πέρσι, είναι σημαντικό το ότι αυξήθηκε ο αριθμός των φοιτούντων. Για παράδειγμα, στο 10^ο Δημοτικό σχολείο Ν. Ιωνίας, από τους 80 εγγεγραμμένους πέρσι φοιτούσαν μόνο 50 και αυτοί άτακτα. Στη φετινή χρονιά από τους 84 εγγεγραμμένους φοιτούν οι 80 και η φοίτησή τους είναι περισσότερο τακτική.

Η διεύθυνση του σχολείου και ο σύλλογος διδασκόντων με εισήγησή τους ζήτησαν τη λειτουργία δυο τάξεων υποδοχής για τη σχολική χρονιά 2001-2002. Το αίτημά τους έγινε δεκτό από τους αρμόδιους φορείς και έτσι μετά από απόφαση του νομαρχιακού συμβουλίου οι τάξεις θεσμοθετήθηκαν και θα λειτουργήσουν σε αίθουσες οι οποίες θα δημιουργηθούν από το Δήμο, συμπληρώνοντας τις ήδη υπάρχουσες αίθουσες του σχολείου.

Επίσης, τη φετινή χρονιά για να καλυφτούν οι εκπαιδευτικές ανάγκες των παιδιών τσιγγάνικης προέλευσης ιδρύθηκαν και λειτουργούν 2 φροντιστηριακά τμήματα, τα οποία παρέχουν ενισχυτική διδασκαλία μετά τη λήξη του σχολικού προγράμματος.

Αξίζει να σας αναφέρω ότι όταν τα παιδιά αυτά πρόκειται να μετακινηθούν πάντα ζητούν την κάρτα μετακίνησης, αλλά τις περισσότερες φορές δεν φοιτούν σε σχολείο της περιοχής στην οποία πηγαίνουν. Ακόμη, όμως, και παιδιά της περιοχής ευθύνης μου που φοιτούν σε κάποιο άλλο σχολείο κατά την περίοδο μετακίνησης της οικογένειάς τους, επιστρέφουν χωρίς να έχουν μάθει το παραμικρό, διότι το σχολείο υποδοχής συνήθως τα απασχολεί για λίγες ώρες και χωρίς εκπαιδευτικούς στόχους.

Σ' αυτό το σημείο θα ήθελα να σας εκθέσω κάποιους προβληματισμούς μου και να επισημάνω ταυτόχρονα κάποια "κακώς κείμενα", τα οποία θα πρέπει να ληφθούν υπόψη. Κι όλα όσα θα σας αναφέρω μου είναι άμεσα γνωστά, όχι γιατί είμαι συνεργάτης του Προγράμματος, αλλά γιατί ζω εδώ και μια δεκαετία την πραγματικότητα που βιώνουν οι Τσιγγάνοι του Αλιβερίου Ν. Ιωνίας.

Το Πρόγραμμά μας πραγματικά προσπαθεί να πετύχει τη σχολική ένταξη των παιδιών ρόμικης προέλευσης. Δυστυχώς, όμως, το να οδηγηθούν όλα αυτά τα παιδιά στο σχολείο δεν είναι εφικτό με τα σημερινά δεδομένα. Γιατί η εκπαίδευση, όπως γνωρίζετε, αποτελεί τμήμα ενός ευρύτερου σχεδιασμού, ο οποίος εξαρτάται άμεσα από όλους τους άλλους τομείς που στόχο έχουν την άρση του κοινωνικού αποκλεισμού των Τσιγγάνων. Και ανθρώπους που δεν έχουν εξασφαλίσει στέγη, εργασία, περίθαλψη, δεν μπορούμε να τους αναγκάσουμε να βάλουν σε πρώτη προτεραιότητα της ζωής τους την εκπαίδευση των παιδιών τους και να δεχτούν τη μακροχρόνια φοίτηση στο σχολείο.

Δεν μπορούμε να αμφισβητήσουμε ότι έγιναν αρκετά θετικά βήματα σε όλους τους τομείς. Μιλώντας συγκεκριμένα, ωστόσο, για την περιοχή μου και εκφράζοντας την προσωπική μου άποψη, δεν έχει αλλάξει σημαντικά η ζωή των Τσιγγάνων και αυτό που κυρίως με προβληματίζει είναι το κατά πόσο τα όποια θετικά βήματα έγιναν αντιστοιχούν στα ποσά που δαπανήθηκαν για την υλοποίησή τους. Ως κύριο λόγο αυτής της κατάστασης βλέπω το ότι όλοι οι

φορείς που ενεργοποιήθηκαν και υλοποίησαν προγράμματα με στόχο τους Τσιγγάνους δρούσαν και δρουν ανεξάρτητα, πολλές φορές μάλιστα και ανταγωνιστικά μεταξύ τους, ίσως και χωρίς μακροπρόθεσμους στόχους. Και όλα αυτά τα επισημαίνω γιατί τα ζω καθημερινά στην περιοχή μου.

Είδα, για παράδειγμα, πέρσι τη Ν.Ε.Λ.Ε. να υλοποιεί πρόγραμμα «Άρσης κοινωνικού αποκλεισμού Τσιγγάνων», προσπαθώντας να διδάξει σε αναλφάβητους ανθρώπους τη χρήση ηλεκτρονικού υπολογιστή, με εργαλεία κάποιους απαρχαιωμένους υπολογιστές, χρήσιμους τάχα για τη διαχείριση μικροεπιχειρήσεων. Στην πραγματικότητα, όμως, επρόκειτο για ένα αντικείμενο άχρηστο στους Τσιγγάνους της περιοχής μου. Το παιχνίδι «έλα να φτιάξουμε χάντρες» σίγουρα ήταν περισσότερο εκπαιδευτικό. Δεν θα έθιγα αυτό το θέμα, αν δεν έβλεπα σήμερα βλέπω το ΔΟΚΠΥ Ν. Ιωνίας να ανταγωνίζεται το έργο του σχολείου, αντί να είναι συμπαραστάτης και αρωγός του, θέλοντας σε συνεργασία με τη Ν.Ε.Λ.Ε. να ιδρύσει άλλο σχολείο μέσα στον οικισμό, μαθητές του οποίου γνωρίζω από προηγούμενη εμπειρία ότι τελικά θα είναι όχι ενήλικες, αλλά μαθητές του κανονικού σχολείου, οι οποίοι θα διαρρεύσουν για να φοιτήσουν σ' αυτό. Το αποτέλεσμα θα είναι να υποβαθμιστεί ο ρόλος του σχολείου και να αρθούν προσπάθειες χρόνων που έχουν ως στόχο τους την ένταξη των παιδιών τσιγγάνικης καταγωγής στην εκπαίδευση και στο ευρύτερο κοινωνικό σύνολο.

Αν πραγματικά θέλουμε να άρουμε τον κοινωνικό αποκλεισμό των Τσιγγάνων, θα πρέπει να δώσουμε σε όλους να καταλάβουν ότι αυτό θα γίνει μόνο μέσα από τη συνεργασία των εμπλεκόμενων φορέων σε κάθε νομό. Θα πρέπει να υπάρξει μια συντονισμένη και κοινή προσπάθεια με στόχους μεσοπρόθεσμους, αλλά και μακροπρόθεσμους και αλυσιδωτές δράσεις, ξεκινώντας από τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης (με στεγαστικά προγράμματα και παροχή περίθαλψης) και τις ευκαιρίες επαγγελματικής απασχόλησης, με παράλληλη ένταξη στην εκπαιδευτική διαδικασία. Το δικό μας μερίδιο σε αυτή την κοινή προσπάθεια είναι πολύ σημαντικό, γιατί η

παιδεία που παρέχει το επίσημο ελληνικό σχολείο είναι αυτή που βάζει τα θεμέλια οποιασδήποτε αλλαγής σε στάσεις ζωής.

Ένα άλλο που θα ήθελα να σχολιάσω μαζί σας σήμερα είναι αυτό που διαπιστώνω καθημερινά και επιβεβαιώνουν και οι τσιγγάνοι μαθητές μου. Το ότι, δηλαδή, όταν κατά τη μετακίνησή τους αναγκάζονται να απευθυνθούν σε κάποιο άλλο σχολείο έχοντας την κάρτα τους, δεν γίνονται δεκτοί και αν ακόμη γίνουν, το σχολείο απλώς τους απασχολεί, χωρίς να τους παρέχει ευκαιρίες εκπαίδευσης. Κι αυτό συμβαίνει γιατί ακόμη κι οι Τσιγγάνοι που βλέπουν θετικά τη μόρφωση, δεν έμαθαν, δυστυχώς, να διεκδικούν τα δικαιώματά τους.

Γι' αυτόν ακριβώς το λόγο θεωρώ πολύ σημαντική τη δημιουργία ενός δικτύου σχολείων μέσω ηλεκτρονικού υπολογιστή, μέσα από το οποίο όχι μόνο θα διευκολύνεται ο μαθητής κατά τη μετακίνησή του, αλλά θα ελέγχεται και το έργο κάθε σχολείου υποδοχής. Σας ευχαριστώ πολύ.